

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Petr Sobalík

Pěstounská péče v Německu a porovnání s českým systémem

Foster care in Germany and comparison with the Czech system

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Pazlarová, Ph.D

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 6. srpna 2017

.....
Petr Sobalík

Klíčová slova (česky)

pěstounská péče, rodičovská zodpovědnost, vyživovací povinnost, úřad pro mládež, OSPOD

Klíčová slova (anglicky):

Foster care, parental responsibility, maintenance duty, youth office, OSPOD

Abstrakt (česky)

Práce se zabývá tématem pěstounské péče, která nabývá stále více na významu v oblasti náhradní rodinné péče. Bakalářská práce si klade za cíl v základních rysech srovnat pěstounské péče v Německé spolkové republice a v České republice. Mapuje základní pravidla fungování obou systémů a jejich zakotvení v zákoně i manuálech sociální práce. Srovnává zákonný rámec, počty dětí v pěstounské péči i roli neziskových organizací. Jako zdroj informací sloužily platné zákony obou zemí, dále německé standardy sociální práce a v menší míře i emailová konverzace s německými sociálními pracovníky – ta sloužila především při vyhledávání relevantních zdrojů. V základních rysech byl popsán nejprve německý systém, potom český a následně oba porovnány. Z porovnání vyplynulo, že struktura systémů se nijak výrazně neliší. Počtem dětí v pěstounské péči v poměru k obyvatelstvu v posledních letech předčila Německou spolkovou republiku Česká republika. Z porovnání příspěvků pro pěstouny můžeme považovat český systém za štedřejší k pěstounům, přičemž se tento rozdíl snižuje se zvyšujícím se počtem dětí v pěstounské péči.

Abstract (in English):

The thesis deals with the topic of foster care, which is becoming more and more important in the field of alternative family care. The bachelor thesis aims to compare the foster care in the Federal Republic of Germany and the Czech Republic. It maps the basic rules of operation of both systems and their incorporation into the law and manuals of social work. It compares the legal framework, the number of children in foster care and the role of non-profit organizations. As a source of information served the laws in force in both countries, German standards of social work and, to a lesser extent, an email conversation with German social workers - which served primarily to find relevant sources. The basic features were first described by the German system, then the Czech one and subsequently both compared. The comparison showed that the structure of the systems did not differ significantly. The number of children in foster care relative to the population in recent years exceeded the German Federal Republic of the Czech Republic. By comparing contributions for foster parents, the Czech system can be considered as more generous to foster parents, with this difference decreasing with the increasing number of children in foster care.

Obsah

1	Úvod	8
2	Pěstounská péče v Německu	9
2.1	Počty dětí v pěstounské péči v letech	9
2.2	Základní rozdělení typů pěstounské péče	10
2.2.1	Pohotovostní pěstounská péče (Familiäre Bereitschaftsbetreuung (FBB) /Bereitschaftspflege)	10
2.2.2	Pěstounská péče	10
2.3	Právní rámec pěstounské péče	11
2.3.1	Zákony upravující pěstounskou péči	11
2.3.2	Klíčové pojmy	12
	2.3.2.1 Blaho dítěte a jeho ohrožení	12
	2.3.2.2 Rodičovská zodpovědnost	12
2.3.3	Právní uspořádání tzv. trojúhelníku	13
	2.3.3.1 Úřad pro mládež - osoby zodpovědné za péči	13
	2.3.3.2 Rodiče – Pěstouni	13
	2.3.3.3 Úřad pro mládež – pěstouni	14
2.4	Věřejní a svobodní poskytovatelé (oeffentliche und freie Traeger der Jugendhilfe)	
2.4.1	Princip subsidiarity	14
2.4.2	Podmínky k tomu stát se uznaným poskytovatelem	15
2.4.3	Die Arbeiterwohlfahrt (AWO)	15
2.4.4	Pravomoci	15
2.5	Proces zprostředkování pěstounské péče	16
2.5.1	Iniciování výchovné pomoci formou pěstounské péče a pojem blaha dítěte	
	2.5.1.1 Z vůle rodičů	16
	2.5.1.2 Z vůle Úřadu pro mládež	16
2.5.2	Výběr vhodných kandidátů k výkonu pěstounské péče	17
	2.5.2.1 Nábor	17
	2.5.2.2 Požadavky a výběr vhodných kandidátů	18
	2.5.2.3 Kurz pro žadatele a závěrečný pohovor	19
2.5.3	Zprostředkování konkrétního dítěte do pěstounské péče[9]	20
	2.5.3.1 Příprava zprostředkování	20
	2.5.3.2 Kroky realizace zprostředkování	21

2.6	Plán pomoci (Hilfeplan)	22
2.7	Práce s biologickými rodiči	23
2.7.1	Náplň práce s rodiči	23
2.7.2	Cíle práce s rodiči	24
2.7.2.1	Cíl práce s rodiči při trvalém umístění	24
2.7.2.2	Cíl práce s rodiči při dočasném umístění	24
2.7.3	Návštěvy dítěte u rodičů	24
2.7.3.1	Návštěvy dětí s možností návratu	25
2.7.3.2	Návštěvy dětí bez možnosti návratu	25
2.7.4	Návrat dítěte do původní rodiny	26
2.7.4.1	Kritéria pro plánování	26
2.7.4.2	Kritéria, která návrat vylučují	26
2.7.4.3	Ambulantní pomoc před a po návratu	27
2.8	Práce s dítětem v pěstounské péči	27
2.8.1	Dítě ve středu zájmu	27
2.8.2	Osamostatnění dospívajícího dítěte v pěstounské péči	28
2.8.3	Plnoleté dítě v pěstounské rodině	28
2.9	Práce s pěstounskou rodinou	28
2.10	Ochrana dítěte v pěstounské péči	29
2.11	Finanční podpora během pěstounské péče	29
3	Pěstounská péče v České republice	32
3.1	Počty dětí v pěstounské péči v letech	32
3.2	Základní rozdělení typů pěstounské péče	32
3.2.1	Pěstounská péče dlouhodobá	32
3.2.2	Pěstounská péče na přechodnou dobu	32
3.3	Zákony upravující pěstounskou péči	33
3.4	Úřad pro mládež versus NGO	33
3.5	Proces zprostředkování pěstounské péče	33
3.6	Dohoda o výkonu pěstounské péče a IPOD	34
3.7	Podpora dítěte, pěstounů a biologických rodičů	36
3.7.1	Podpora dítěte a pěstounů	36
3.7.2	Podpora biologických rodičů	36
3.8	Ukončování pěstounské péče	37
3.9	Finanční podpora během výkonu pěstounské péče	38

4	Porovnání pěstounské péče v Německu a v České republice	40
4.1	Počty dětí v pěstounské péči v letech	41
4.2	Základní rozdělení typů pěstounské péče	41
4.3	Zákony upravující pěstounskou péči	42
4.4	Úřad pro mládež versus svobodní poskytovatelé	42
4.5	Proces zprostředkování pěstounské péče	43
4.6	Individuální plánování	43
4.7	Podpora dítěte, pěstounů a biologických rodičů	43
4.8	Ukončování pěstounské péče	43
4.9	Finanční podpora	43
5	Závěr	44
6	Použitá literatura	45
7	Seznam tabulek	47

1 Úvod

Česká pěstounská péče čerpá ze své dlouhé tradice a inspiruje se v současnosti spíše britským systémem. Německý není příliš znám. Můj zájem o německé pojetí pěstounské péče byl podpořen i pobytem v Bavorsku a zkušeností s tamnější sociální sférou. Cílem práce bylo základní zmapování německého systému a nalezení odlišností k českému, případně i navrhnout možnosti inspirace německým pojetím. Zdrojem byly především německé a české zákony, standardy pěstounské péče, materiály ministerstev. Standardy pěstounské péče byly ve velké míře dostupné na webových stránkách příslušných úřadů. Vzhledem k tomu, že se jednalo o rozdílnost systémů a celkového přístupu, byly zdrojem především materiály německých státních institucí, nikoli nestátních organizací. Prospěšným zdrojem byla tisícistránková příručka pěstounské péče, kterou vydalo německé ministerstvo pro rodinu, seniory, ženy a mládež. Pokoušel jsem se i o osobní setkání s pracovníky Úřadu pro mládež, bohužel bezvýsledně. Byl jsem však odkázán na vhodné zdroje informací. Práce je rozdělena na tři hlavní části, z kterých první se zabývá německou variantou, další českou, třetí posléze obojí porovnává. Všechny tři části mají pro přehlednost zhruba stejnou obsahovou strukturu. Práce je ukončena mým posouzením odlišností obou systémů.

2 Pěstounská péče v Německu

2.1 Počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 – 2015 ^{1 2}

Vývoj v těchto letech přibližuje tabulka č. 1.

Tabulka 1 Počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 – 2015

Ročník 0-26	Pěstounská péče	Počet obavatel v tisících	Poměr počtu dětí v pěstounské péči k počtu obyvatel
2005	50 364	82 438	0,61
2006	50 234	82 366	0,06
2007	49 673	82 315	0,06
2008	54 429	82 218	0,07
2009	57 452	81 802	0,07
2010	60 451	81 752	0,07
2011	61 894	80 328	0,08
2012	64 851	80 524	0,08
2013	67 812	80 767	0,08
2014	69 823	81 198	0,09
2015	71 501	82 176	0,09

Zdroj: Staat & Gesellschaft - Kinder- & Jugendhilfe - Kinder- und Jugendhilfe - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialeleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/HilfenErziehungAusElternhaus>

Staat & Gesellschaft - Bevölkerung - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerung.html>

¹ Staat & Gesellschaft - Kinder- & Jugendhilfe - Kinder- und Jugendhilfe - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialeleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/HilfenErziehungAusElternhaus>

² Staat & Gesellschaft - Bevölkerung - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerung.html>

2.2 Základní rozdělení typů pěstounské péče³⁴

2.2.1 Pohotovostní pěstounská péče (Familiäre Bereitschaftsbetreuung (FBB)/Bereitschaftspflege)⁵

Pobyt dítěte v pěstounské rodině je časově ohraničený. Tato forma je pro časové období, ve kterém je třeba stanovit perspektivu dítěte a učinit odpovídající rozhodnutí. Buď se dítě vrací do původní rodiny nebo je svěřeno do dlouhodobé pěstounské péče nebo je svěřeno do ústavu. (Výjimečně u starších dětí.) Převážně jsou tyto děti již v opatrovnictví Úřadu pro mládež, protože došlo k ohrožení blaha dítěte v původní rodině. Trvá maximálně rok.

2.2.2 Pěstounská péče (Vollzeitpflege)⁶

Dělí se na časově omezenou a neomezenou.

- Časově omezená pěstounská péče. (Zeitlich befristete Vollzeitpflege)

Do časově omezené pěstounské péče je přijato dítě s jasnou perspektivou návratu do původní rodiny.

Původní rodina pouze po nějaký čas nezvládá dítě sama vychovávat, v dohledné době chce však o dítě znovu pečovat. Nadto je vztah mezi rodiči a dítětem pozitivní a rodiče pro dítě nadále zůstávají hlavními vztahovými osobami. Pěstouni v tomto případě musí úzce spolupracovat s rodiči i úřadem.

- Časově neomezená pěstounská péče. (Zeitlich unbefristete Vollzeitpflege)

Tato forma znamená dlouhodobé umístění dítěte v pěstounské rodině. Pěstouni se mají stát hlavními vztahovými osobami. Cíl této formy je integrace v nové rodině.

- Zvláštní péče - výchovná místa (Sonderpflege – Erziehungsstellen)

³ § 33 SGB VIII Vollzeitpflege. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-rgb.de/sgbviii/33.html>

⁴ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. s.48

⁵ Srov.: Bundesministerium fuer Familie, Senioren, Frauen und Jugend [online]. Copyright © [cit. 22.07.2017]. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/blob/94896/3b8de776569c9cf63956257f2e72001d/prm-24081-sr-band-231-data.pdf>

⁶ Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe [online]. Copyright ©a [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: http://www.pflegekinder-berlin.de/files/ausfuhrungsvorschriften_ber_hilfe_zur_erziehung_in_vollzeitpflege.pdf s. 2

Zvláštní výchovná místa jsou pěstouni, u kterých žijí děti se zvláštními potřebami. Pěstouni mají pedagogické vzdělání nebo disponují mnoholetou pěstounskou zkušeností. Zde jsou umístěny postižené, vývojově zanedbané nebo starší děti.

2.3 Právní rámec pěstounské péče

2.3.1 Zákony upravující pěstounskou péči

Se vstupem osmé knihy sociálního zákona do platnosti v roce 1991 došlo k významné změně v přístupu Úřadu pro mládež k problematice pěstounské péče. Ke změně od dohledu nad dětmi k partnerskému přístupu založenému na poradenství a doprovázení dětí i pěstounů, stejně jako doprovázení a poradenství rodičů. „Každý mládý člověk má právo na podporu svého vývoje a na výchovu, díky které se stane zodpovědnou a společenskou osobností... Orgány podpory mládeži mají k uskutečnění... především: 1) podporovat mladé lidi v rozvoji jejich individuality a sociálních dovedností a přispívat k tomu, aby byly odbourány znevýhodnění. 2) rodiče a další osoby zodpovědné za výchovu podporovat a radit jim při výchově. 3) děti a mladistvé chránit před nebezpečími pro jejich blaho, přispívat k pozitivním podmínkám pro dítě a jejich rodiny stejně jako jejich prostředí.⁷“

Podmínky pro svolání rodinného soudu se řídí občanským zákoníkem. (*Bürgerliches Gesetzbuch BGB* § 1666 *Gerichtliche Maßnahmen bei Gefährdung des Kindeswohls*)

Všechny zákonné zásady o vztahu dítě - rodič - pěstoun vyplývají ze zákonů SGB (Sozialgesetzbuch - Spolkový sociální zákon) VIII § 27 ve spojení s § 33, 36–40 a 41.^{8 9 10}

Cílová skupina pomoci podle § 33 SGB VIII jsou rodiče a jiné osoby zodpovědné za výchovu, děti v pěstounské péči, rodiče, prarodiče, sourozenci a jiné osoby, ke kterým si dítě vytvořilo vazby, pokud jsou tyto vazby pro jeho vývoj žádoucí. Pěstounská péče pak nachází uplatnění ve chvíli, kdy osoby zodpovědné za péči o dítě nezajišťují výchovu odpovídající blahu dítěte a výchovná pomoc je vhodná a nutná. Pěstounská péče může být krátkodobé i dlouhodobé opatření.

SGB VIII popisuje v této souvislosti úkony pomoci jako úkony služby (Leistung) a přenáší na orgány pomoci mládeži úlohu rodiče i pěstouny připravit na převzetí dítěte do péče, v jejím průběhu tyto doprovázet a radit jim, a podporovat je prostřednictvím zapojení do plánování pomoci.

⁷ SGB 8 - Sozialgesetzbuch (SGB) - Ahtes Buch (VIII) - Kinder- und Jugendhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes v. 26. Juni 1990, BGBl. I S. 1163). *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/BJNR111630990.html

⁸ § 33 SGB VIII Vollzeitpflege. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/33.html>

⁹ § 36 SGB VIII Mitwirkung, Hilfeplan. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/36.html>

¹⁰ § 27 SGB VIII Hilfe zur Erziehung. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/27.html>

2.3.2 Klíčové pojmy

2.3.2.1 Blaho dítěte a jeho ohrožení

Všeobecný občanský zákoník definuje kritéria, jež určují blaho dítěte:

- 1) Přiměřené zaopatření, zvláště výživou, zdravotní péčí stejně jako pečlivou výchovou.
- 2) Péči, bezpečí a ochranu tělesné a duševní integrity dítěte.
- 3) Ocenění a přijetí rodiči.
- 4) Podporu talentu, schopností, nákloností a vývojových možností dítěte.
- 5) Respektování názoru dítěte v závislosti na schopnost porozumnění a tvorby názoru.
- 6) Vyhnutí se ujmě, která by mohla následovat po opatřeních, které by muselo absolvovat proti své vůli.
- 7) Vyhnutí se nebezpečí, kdy by dítě utrpělo násilí nebo přehmaty. Samo, nebo u vztahové osoby.
- 8) Vyhnutí se nebezpečí pro dítě aby s ním bylo jednáno protizákonně.
- 9) Spolehlivé kontakty dítěte ke vztahovým osobám stejně jako pevné vyzby k nim.
- 10) Vyhnutím se konfliktům loyality pocitům viny.
- 11) Udržování práv, nároků a zájmů dítěte, stejně jako
- 12) stejně jako životních poměrů dítěte, rodičů a dalšího okolí.

Paragraf 1666 všeobecného zákoníku¹¹ definuje situaci, kdy rodinný soud musí přjmout příslušná opatření takto: *Pokud je tělesné, duchovní nebo duševní blaho dítěte nebo jeho vlastnictví ohroženo a rodiče nechtějí nebo nemohou toto nebezpečí odvrátit.*

2.3.2.2 Rodičovská zodpovědnost (Elterliche Sorge)

Rodičovská zodpovědnost přísluší většinou biologickým rodičům. Obsahuje osobní zodpovědnost (Personensorge) a vyživovací povinnost (Vermögenssorge). Osobní zodpovědnost zahrnuje především právo a povinnost o dítě pečovat, vychovávat ho, dohlížet na něho a určovat místo jeho pobytu. Osobní zodpovědnost je část rodičovské zodpovědnosti. Když je dítě v pěstounské péči, vykonávají pěstouni v zastoupení osobní péči. Zákonné zastoupení dítěte však mohou vykonávat pouze rodiče.

Pokud je to nutné pro blaho dítěte, může být rodičům odňata rodičovská zodpovědnost. Ta pak náleží poručníkovi nebo v případě odnětí jednotlivých pravomocí pečovateli.

¹¹ § 1666 BGB - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1666.html

Rodiče mají právo na návštěvy a kontakt s dítětem. To platí i v případě odnětí rodičovské zodpovědnosti. Po odnětí rodičovské zodpovědnosti a zákazu návštěv soudem může rodičovské právo pouze „odpočívat.“ (Ruhen)¹² To znamená, právo osobního kontaktu s vlastním dítětem patří mezi základní práva, která nelze odebrat definitivně, ale pouze pozastavit. Vždy je tedy opatření pouze dočasné.

2.3.3 Právní uspořádání tzv. trojúhelníku¹³

Na poměru pěstounské péče, která je formována jako pomoc k výchově se vždy podílejí tyto tři strany: Úřad pro mládež, osoby pověřené péčí (Personensorgeberechtigte - zpravidla rodiče, pokud jim bylo toto pověření, právo, odebráno, pak poručník nebo úřad pro mládež) a pěstouni. Následuje popis jejich právního vztahu.

2.3.3.1. Úřad pro mládež - osoby zodpovědné za péči.

Schválení výchovné pomoci zakládá veřejnoprávní vztah mezi nositelem pomoci mládeži (Leistungstraeger) a zodpovědnou osobou (zpravidla rodiči).

Nárok na výchovnou pomoc ve formě pěstounské péče, podle § 27 a33 SGB VIII, vzniká, pokud dítěti není dopřána dostačující výchova zajišťující jeho blaho. Oprávnění o tuto pomoc požádat jsou osoby zodpovědné za péči. Tím jsou zpravidla rodiče nebo rodič, pokud mu není rodičovská zodpovědnost odňata a přenesena na jiné osoby. K tomu patří i nárok na finanční plnění k ubytování dítěte, který náleží zodpovědným osobám.

Rozhodnutí o schválení plnění uskuteční úřad ve formě právního aktu, který je většinou označen jako vyrozumění a je realizován písemně s právním poučením. Je také uvedeno, na jak dlouho je toto plnění uděleno. Zodpovědné osoby se mohou odvolat a v případě sporu rozhoduje správní soud (Verwaltungsgericht).

2.3.3.2 Osoby zodpovědné za péči - Pěstouni

Soukromoprávní smlouva je uzavírána mezi zodpovědnými osobami a pěstouny. Jelikož na základě SGB VIII pěstouni vykonávají péči bez nároku na mzdu, dá se tato smlouva kvalifikovat jako

¹² § 1684 BGB - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1684.html

¹³ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. s.71

pověření. Tato smlouva nemusí být nutně písemná, ale je to doporučováno. (Pokud se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči, nebo péči kratšího trvání než osm týdnů, není třeba uzavírat smlouvu ani kontaktovat Úřad pro mládež. V opačném případě se vždy Úřad pro mládež účastní.)

Pokud smlouvu uzavírá úřad, protože byl k tomu pověřen, přibírá k jednání rodiče.

2.3.3.3 Úřad pro mládež - Pěstouni

Mezi pěstouny a rodinou není v principu uzavírána smlouva nebo pověření, protože pěstouni přebírají úkoly od zodpovědných osob, nikoli úřadu. V praxi ale smlouvy uzavírány jsou, což je nezbytné pro vyjasňování různých záležitostí. Jedná se o soukromoprávní smlouvy, které přísluší občanskému soudu.

Nehledě na typ smlouvy a mezi kým smlouva byla uzavřena, má pěstoun po přijetí dítěte na základě zákona právo na poradenství a doprovázení ze strany úřadu. Stejně tak mají pěstouni povinnost informovat úřad o událostech týkajících se blaha dítěte.

V zásadě platí stejný vztah jako mezi úřadem a ústavem. Hlavní právní vztah je mezi ústavem a zodpovědnými osobami. Jsou zde dohody o finančním plnění ze strany úřadu, to se ovšem týká pouze realizace přesunu peněz na cestě úřad - zodpovědná osoba- pěstoun.

Úřad uzavírá s organizacemi smlouvy, ve kterých na ně deleguje některé své pravomoci. Současně tento výkon financuje a jejich činnost kontroluje. (viz níže)

2.4 Věřejní a svobodní poskytovatelé (Oeffentliche und freie Traeger der Jugendhilfe)

Veřejným poskytovatelem je Úřad pro mládež, takzvaným *svobodným (freie)*, jsou neziskové a soukromí poskytovatelé. V dalším bude řeč pouze o neziskových poskytovatelích, protože pouze ti mohou být pověřeni výchovnými úkoly Úřadem pro mládež. Úřad uzavírá s nimi smlouvy, ve kterých na ně deleguje některé své pravomoci. Současně tento výkon financuje a jejich činnost kontroluje.

2.4.1 Princip subsidiarity¹⁴

Subsidiarita je princip, který je základem spolupráce veřejných a svobodných poskytovatelů. V zásadě znamená, že to, co mohou jednotlivci, rodiny nebo skupiny zvládnout sami, nesmí být z nadřízených instancí nebo státem stáhnuto na sebe. Musí být zaručeno, že kompetence každé oblasti života zůstává uznána a využita. To zahrnuje povinnost státu nejmenší jednotky pokud je třeba

¹⁴ § 4 SGB VIII Zusammenarbeit der öffentlichen Jugendhilfe mit der freien Jugendhilfe. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/4.html>

posilovat, aby mohly být odpovídajícím způsobem činné. Toto uznání sociálních iniciativ umožňuje občanům právo výběru. To má své kořeny v ústavě. Úcta k hodnotě člověka k jeho individualitě a svobodě vyznání.

Podle zákona má být pomoc mládeži typická svou pestrostí a rozvětveností na poskytovatele s různými světonázory, metodami a způsoby práce. Služby pro mládež jsou vykonávány veřejnými, i svobodnými poskytovateli. Náklady na tyto služby hradí veřejný poskytovatel.

Veřejný poskytovatel má se svobodným partnersky spolupracovat. Má respektovat jeho samostatnost ve stanovování cílů i jejich provádění, stejně tak právo si zvolit svou organizační strukturu.

Pokud jsou potřebné služby provozovány svobodným poskytovatelem, má veřejný od svých opatření odhlédnout.

S tím souvisí právo osob majících nárok na tyto služby, vybrat si poskytovatele, který jim vyhovuje. (Leistungsberechtige Person je v případě služeb pro mládež původní rodina.)

Zákon uvádí poněkud, že veřejný poskytovatel má být se svobodným ve vztahu partnerské spolupráce a má ho podporovat.¹⁵

2.4.2 Podmínky k tomu stát se uznaným poskytovatelem¹⁶

Svobodným poskytovatelem se mohou stát právnické osoby a spolky, které jsou činné v oblasti péče o mladistvé, sledují společensky prospěšné cíle. Splňují personální odborné požadavky. Dále jsou na poli pomoci mládeži činné aspoň tři roky. Uznanými nositeli jsou také náboženské společnosti a na spolkové úrovni uzavřené dobročinné spolky.

2.4.3 Die Arbeiterwohlfahrt (AWO)^{17 18}

Jisté tradiční privilegované postavení má šest „Hlavních spolků svobodné dobročinnosti.“ Jedná se o die Arbeiterwohlfahrt (AWO): der Deutsche Caritasverband (DCV), das Deutsche Rote Kreuz (DRK), der Deutsche Paritätische Wohlfahrtsverband (Der PARITÄTISCHE), die Diakonie Deutschland im Evangelischen Werk für Diakonie und Entwicklung a die Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland (ZWST)

2.4.4 Pravomoci

V praxi to znamená, že kdo chce do pěstounské péče přijmout mladistvého, potřebuje povolení k péči. To je uděleno místním Úřadem pro mládež. Svobodní poskytovatelé mohou zprostředkovat pěstouna, ale nikoli samotné povolení k péči. Svobodní poskytovatelé mohou rovněž plnit částečné úlohy v této

¹⁵ § 74 SGB VIII Förderung der freien Jugendhilfe. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/74.html>

¹⁶ § 75 SGB VIII Anerkennung als Träger der freien Jugendhilfe. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/75.html>

¹⁷ <https://www.awo.org/>

¹⁸ AWO | AWO. *AWO | AWO* [online]. Copyright © 2017 AWO Bundesverband e.V. [cit. 22.07.2017]. Dostupné z: <https://www.awo.org/>

oblasti a je přejímat. Jedná se o nábor pěstounů, poradenství, skupinová práce s pěstouny atd. K tomu musí být uzavřeny odpovídající smlouvy mezi úřadem a pěstouny.

Vedle Úřadů pro mládež se ujímají úkolů v oblasti pomoci dětem v oblasti pěstounské péče. K tomu počítáme činnosti v oblasti náboru, přípravy a kvalifikace pěstounů, zprostředkování, doprovázení a ukončování (osamostatnění, návrat nebo přípravy na navyzující služby) vztahů pěstounské péče.

Při zprostředkování jsou na sobě veřejní a svobodní poskytovatelé odkázáni na spolupráci.

2.5 Proces zprostředkování a realizace pěstounské péče

2.5.1 Iniciování výchovné pomoci formou pěstounské péče a pojem blaha dítěte. Nedostačující podmínky a ohrožení blaha

2.5.1.1 Z vůle rodičů¹⁹

Rodiče se mohou sami rozhodnout vyžadovat ubytování dítěte v pěstounské rodině, protože jsou výchovou dítěte přetíženi nebo rodinné podmínky neumožňují, aby dítě žilo v domácnosti. Pak si mohou buďto sami dohodnout ubytování dítěte s příbuznými nebo se obrátit na úřad pro mládež.

Pokud se rodiče domluví s jinou rodinou, že bude dítě určitý čas nebo trvale žít v této rodině, je z pravidla potřeba souhlas úřadu pro mládež. Některé případy jsou z povinnosti získat povolení vyňaty, takže zpočátku nebude probíhat žádné prověřování úřadem pro mládež. Především tam, kde jsou děti ubytovány u prarodičů nebo jiných příbuzných, nebude Úřad o tom často vědět. Stejně tak, pokud jde o ubytování na méně než osm týdnů.

2.5.1.2 Z vůle Úřadu pro mládež²⁰

Často přijde návrh na umístění dítěte do pěstounské rodiny ze strany Úřadu pro mládež. Pokud totiž dojde ke zjištění, že v rodině není zajištěno tzv. ‚blaho potřebné pro výchovu‘, a nedostačuje ambulantní pomoc, je s rodiči probrána nutnost umístění dítěte mimo rodinu.

Pokud rodiče souhlasí, může následovat umístění dítěte v pěstounské rodině. To je bráno jako sociální služba, která je zacílena tak, aby posilovala a podporovala v rodičích kompetenci k převzetí zodpovědnosti za svou roli, aniž by se jim odebírala rodičovská práva.

¹⁹ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. *Handbuch Pflegekinderhilfe.*, München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. s.56

²⁰ [online]. Dostupné z: [§ 1666 BGB - Einzelnorm. Gesetze im Internet \[online\]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1666.html](https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1666.html)

Pokud nejsou rodiče ochotni tuto pomoc přijmout, je nejprve zkoušeno v rozhovorech jejich svolení dosáhnout a potřebnou pěstounskou péči dohodnout.

Pokud toho není dosaženo a pokud Úřad pro mládež vidí, že tělesné, duševní, nebo duchovní blaho dítěte je ohroženo a z toho důvodu také vidí umístění mimo rodinu jako nevyhnutelné, nebo pokud se mu nepodaří vyhodnotit riziko, protože rodiče odmítají spolupracovat, je povinen povolat rodinný soud, aby případně proti vůli rodičů inicioval výchovnou pomoc.²¹

Úřad poskytuje soudu potřebné podklady. Pokud Úřad pro mládež nevidí riziko ohrožení blaha dítěte, nebo perspektivu, že získá povolení rodičů pro umístění v pěstounské rodině, soud nesvolává.

Vyhodnocení, zda dítě potřebuje výchovnou pomoc má být podmíněno senzitivním přístupem Úřadu pro mládež a spoluprací s rodiči i s dítětem.

Při rozhodování, zda svolat soud, se úřad řídí jiným kritériem než při otázce, zda dítě umístit se svolením rodičů v pěstounské rodině. V tomto případě se již nezvažuje jen, jako v prvním případě, zda blaho je umožněno, ale zda je ohroženo. Odebrání na základě rozhodnutí soudu se tedy vyžaduje při vyšší míře zanedbání výchovy.²²

Vždy se zkoumá, zda je možné předejít odebrání dítěte bez souhlasu rodičů pomocí jiného způsobu podpory. Pokud je situace v rodinách již natolik závažná, svolá se soud bez dlouhé snahy o dobrovolné přijetí pomoci. Úřad dává soudu podněty a návrhy, jak by se situace dala řešit. Rozhodnutí je na soudu. Úřad se má pokusit vyjednat dohodu s rodiči dříve, než přijde na řadu soud. Na druhou stranu má být vnímán fakt, že, pokud bude soud svolán pozdě, je méně pravděpodobné, že bude soud moci sáhnout i k jiným opatřením než zbavení rodičovské povinnosti.

2.5.2 Výběr vhodných kandidátů k výkonu pěstounské péče

2.5.2.1 Nábor²³

Zájemci se buďto hlásí sami, nebo se rekrutují z pravidelných informačních setkání a akcí kooperujících společností.

²¹ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. *Handbuch Pflegekinderhilfe*. s.56, München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. str. 57

²² [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. *Handbuch Pflegekinderhilfe*. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. str.57

²³ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.4

2.5.2.2 Požadavky a výběr vhodných kandidátů²⁴

Při pohovorech jsou zájemci pozváni k informačnímu rozhovoru v prostorách příslušného úřadu. Je jim nejprve dána informace o průběhu procesu. Zájemcům je zdůrazněno, že je žádoucí spolupráce s Úřadem pro mládež. Podstatný význam má postoj zájemců k dítěti i původní rodině. V informačním setkání má být proto představeno, k jakým třecím plochám s původní rodinou může docházet.

V průběhu procesu dojde k dalším kontaktům se zájemci, k návštěvám domácnosti zájemců, minimálně jednou v doprovodu dalšího pracovníka. Dojde také k seznámení s dětmi zájemců. Přítomnost dalšího pracovníka umožní lepší reflexi. Během procesu jsou informace o osobách a rodinném zázemí dále předávány příslušným odborníkům.

K formálním a osobním informacím, které jsou zjišťovány, patří:²⁵ personálie a popis celé rodiny a v domácnosti žijících osob; rodinný stav; národnost; stáří (maximální věkový rozdíl 50 let), měsíční příjem a finanční závazky, bytová situace, náboženská příslušnost, hodnotové představy, doklad zdravotní situace potvrzený vyplněným formulářem od lékaře; sociální síť kolem rodiny; vlastní děti a pečující osoby; potvrzení o trestní bezúhonnosti, představení motivací k pěstounské péči

K psychosociálním kritériím patří mezi jiným:²⁶ vztahy mezi výchovou a vlastním životním stylem, schopnost vymezení se a udržování hranic jak ve vlastní rodině, tak proti očekáváním, předsudky a obavy bližšího i širšího sociálního okolí; schopnost jednoznačné struktury uchovávat (například při neoprávněných požadavcích rodičů ohledně schůzek s rodiči) Flexibilita: schopnost se kognitivně přizpůsobit měnícím se potřebám dítěte, které se neustále dále vyvíjí; schopnost odolávat zátěži a frustraci; schopnost řešit problémy nenásilně; reflexe vlastního sebepojetí; schopnost vyjadřovat své emoce a otevřenost; schopnost navázat vztah a vazbu; empatie; schopnost a připravenost se učit; tolerance a velkorysost; akceptování rodičů a jejich biografie; připravenost podporovat silné stránky a zdroje dítěte; připravenost vypořádat se s životní historií dítěte a případně i rodičů; připravenost si v obtížných chvílích vyžádat podporu; připravenost podporovat návštěvy dítěte a rodičů.

Skutečnosti, které pěstounskou péči vylučují jsou trestná činnost žadatele;²⁷ závislost na drogách; těžké dlouhodobé zdravotní omezení, které mají vliv na schopnost výchovy; hodnotové založení a výchovné představy, které by ohrozily blaho dítěte.

²⁴ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. s.398

²⁵ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.3

²⁶ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.4

²⁷ *hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg* [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf> s.4

Podle Úřadu pro mládež města Hamburg vylučující kritéria jsou jednoznačná. Naopak vyhodnocení pozitivních kritérií je pojímáno jako „dialogický proces.“ Nejsou hledáni ideální rodiče, spíše se zjišťuje dostatečně dobré rodičovství. Není také hodnocen pouze momentální stav, ale spíše potenciál se dobrým pěstounem stát.

2.5.2.3 Kurz pro žadatele a závěrečný pohovor

Se zájemci jsou během kurzu probírány například tyto body:²⁸

- Systém pomoci, v rámci kterého budou pěstouni pracovat.
- Osobní postoje ohledně přijetí dítěte.
- Vlastní silné stránky, slabiny a stejně tak svého sociálního okolí.
- Situace dítěte, které opouští své vztahové osoby a musí si zvyknout na cizí.
- Konfrontace s pocity dítěte.
- Situace původní rodiny.
- Dítě a jeho historie.
- Traumatizace.
- Konfrontace se vzorci chování z původní rodiny.
- Zprostředkování dítěte k pěstounům.
- Návštěvy.
- Právní souvislosti.
- Konfrontace s vlastními očekáváními.
- Konfrontace s vlastní historií.
- Konfrontace s vlastními potřebami a hodnotovými představami.
- S dětmi a pěstouny je probíráno téma: Jaké místo budou mít děti v naší rodině? (Buďto v kurzu pro zájemce nebo v závěrečném pohovoru.)

Úřad pro mládež města Hamburg ve svých standardech²⁹ popisuje klíčová témata rozhovorů takto: Už během prvních rozhovorů je položen základní kámen důvěry. Zájemci získají důležité informace. Je popsáno, jak proces probíhá. Popsáno, co mají vypsát ve správě o životě, jak budou probíhat zdravotní prohlídky. Jsou vyjasněny vzájemné cíle a očekávání. Rozhovorů se postupně zúčastní dva

²⁸ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soiziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.5

²⁹ *hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg* [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf>

pracovníci, aby si spolu mohli vyměnit své dojmy. Vyhodnocení na závěr provede odbor úřadu, který shromáždí všechny podklady, a který nebyl přímo do řízení zapojen.

Cíle sebezpůsobovacích a tématicky orientovaných kursů pro zájemce jsou uváděny tyto:^{30, 31}

- Jsou předány informace o právním rámci pěstounství. Je podporováno porozumění pěstounů tomu, že dítě se svou osobitostí a osobní historií je středobodem zprostředkování do konkrétní rodiny. Tato skutečnost pro pěstouny znamená, držet svou touhu získat dítě v mezích a nevynucovat umístění dítěte za každou cenu. Potom by totiž mohlo dojít k situaci, kdy si budou konkurovat zájmy dítěte a pěstounů.
- Zkušenost zájemců ve skupině, názory, hodnoty a postoje ostatních jsou vyslechnuty a s vlastními konfrontovány.
- Zájemci mohou rozvíjet své původní představy a plány ohledně stáří a původu dítěte, protože získávají více informací o dětech a jejich rodinách.
- Možnost sebezpoznání ve skupině zvýšila kompetenci vypořádat se později s výzvami, které pěstounství přináší.
- Vytvořil se základ pro partnerskou spolupráci mezi úřadem pro mládež a pěstouny.

Při posledním setkání kurzu je zájemcům předán dotazník³², který účastníci vyplní a pošlou vedoucímu kurzu. Dále jim je předán návod, jak vytvořit svůj podrobný životopis.

Závěrečný pohovor je veden mezi zájemci a v budoucnu pro pěstouny příslušným pracovníkem, dále pracovníkem, který vedl kurs. Při tomto pohovoru je vyhodnocen dotazník a prodiskutován životopis. (Lebensbericht)

Zájemci pak obdrží vyrozumění o přijetí nebo nepřijetí do evidence. Všechny materiály jsou pak k dispozici příslušnému úřadu.

³⁰ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soiales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.6

³¹ *Stadt Hamburg: Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe* [online]. Hamburg: Behörde für Arbeit, Soziales, Familie und Integration, 2014 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf>, s.7

³² *hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg* [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf>

³² *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soiales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.6

³² *Stadt Hamburg: Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe* [online]. Hamburg: Behörde für Arbeit, Soziales, Familie und Integration, 2014 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf> s. 35

2.5.3 Zprostředkování konkrétního dítěte do pěstounské péče³³

2.5.3.1 Příprava zprostředkování

Před zprostředkováním péče má být zájemcům během kursů objasněno, že jsou hledáni pěstouni pro dítě, ne naopak. Dále musí být vyjasněny možnosti a hranice budoucích pěstounů a pěstounské rodiny jako celku ve vztahu ke schopnosti zátěže, výdrže a tolerance atd.

To znamená, že se každá rodina nemusí hodit pro všechny typy pěstounství. Záleží také na tom, jestli se jedná o pohotovostní péči, péči s možností návratu nebo dlouhodobou péči bez možnosti návratu.

Odborník úřadu nejprve vytvoří profil potřeb dítěte, kterému odpovídají historie dítěte, lékařské a psychologické vyšetření, pozorování jeho chování a přání rodičů.

Profily pěstounů jsou porovnávány s profilem rodičů, aby byla nalezena největší shoda.

Úkolem odborníka je dále přistupovat na oprávněné požadavky žadatelů (rodičů) a pěstounů (jsou přesně zapsány do spisů, aby se s nimi zástupce dobře seznámil), dbát na věkovou strukturu dětí v rodině. Neumísťují se stejně staré děti. V zásadě by dítě mělo být nejmladší. Potřeby dětí pěstounů brát velmi vážně, protože dítě v pěstounské péči bude na sebe zprvu vázat všechnu pozornost. Vnímat zátěže rodiny. Pokud je například v domácnosti osoba vyžadující trvalou péči, musí být pravděpodobně od péče ustoupeno.

U zanedbaných, traumatizovaných a zneužívaných dětí má předcházet diagnóza o rozsahu traumatu. Tyto informace jsou zásadní při vybírání rodiny.

2.5.3.2 Kroky realizace zprostředkování

Zprostředkování pomoci začíná bezprostředně po rozhodnutí o nutnosti aktivovat pomoc při výchově (Hilfe zur Erziehung).

Odborník se rozhodl pro pěstouny, kteří se hodí pro osobnost dítěte. Zohledněny jsou potřeby dítěte i přání rodičů.

Umístění dítěte do rodiny musí předcházet postupné přivykání a tvorba vztahu s pěstouny. Během tohoto času, kdy dítě poznává potenciální pěstouny, formuje a usměrňuje pracovník tento proces.

Na počátku pěstounské péče není vždy jasné, zda se bude jednat o trvalou péči s možností návratu nebo bez.

V zásadě by měl být s pěstouny dohodnut tzv. adaptační čas, který trvá minimálně šest týdnů. Detaily předání dítěte a kontakt s rodiči a původní rodinou je již detailně stanoven v plánu pomoci (viz dále)

³³ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.8

Během integrace dítěte do rodiny, která trvá delší čas, by měli oba pěstouni být co nejvíce dítěti k dispozici. Je třeba podřídit pracovní povinnosti tak, aby dítě nezůstávalo samo, nebo pod cizím dohledem.

V této fázi je rodičům poskytnuta výrazná podpora. Tato fáze je obsírně probírána již na kurzech zájemců.

2.6 Plán pomoci (Hilfeplan) ³⁴

Vychází ze zákona §36 SGB VIII

Proces tvorby plánu pomoci³⁵

ozhodnutí, které je v konkrétním případě učiněno, pokud se jedná o opatření na delší časový úsek, je učiněno ve spolupráci s dalšími odborníky. Jako základ k formování podoby pomoci mají společně se zodpovědnými osobami, a dítětem sestavit plán pomoci, který obsahuje zjištění o potřebě, způsob poskytované pomoci, stejně jako potřebných nákladech. Pokud jsou při provádění pomoci další osoby, služby nebo zařízení součinné, pak se podílejí na sestavování a přezkoumání plánu pomoci.

Plán pomoci a jeho dodatky určují podobu pomoci. Pro Úřad pro mládež je to tedy směrodatný dokument. Pro všechny zúčastněné je tento dokument závazný.³⁶

Proces tvorby plánu pomoci sestává ze: ³⁷

- Stanovení potřeby výchovné pomoci.
- Vyjednání vhodné a nutné pomoci.
- Poradenství a pohovory na téma účinků a důsledků pomoci v rámci povinnosti poradenství ze strany Úřadu pro mládež. (Účast na nákladech, proměna vztahu rodičů a dítěte, u chybějící spolupráce nebo ohrožení dítěte.)
- Rozhodnutí o výkonu ve spolupráci s dalšími odborníky.
- Rozhodnutí o pomoci s možností návratu nebo bez.
- Stanovení časové perspektivy a rozsahu pomoci.

³⁴ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662.

³⁵ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.8-9

³⁶ § 36 SGB VIII.

³⁷ [DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. str. 122

- Zvláštní dohody mezi zúčastněnými, především stanovení pravidel kontaktu rodičů a dětí.
- Popis cílů a částečných cílů, jak je uvádějí zúčastnění.
- Plánování a spolupráce s původní rodinou ke zlepšení výchovných podmínek, pokud je ve hře návrat dítěte.
- Pojmenování na pomoci zúčastněných osob a institucí.
- Pravidelně se konající aktualizační setkání se všemi zúčastněnými.
- Prověření, zda přichází přijetí dítěte v úvahu.

2.7 Práce s biologickými rodiči³⁸

Při umístění dítěte začíná konkrétní poradenství a doprovázení rodičů.

2.7.1 Náplň a cíle práce s rodiči

Práce s rodiči stojí na čtyřech základnách:

- a) Kooperace s rodiči během pomoci - zahrnuje telefonáty, návštěvy, rozhovory o plánu pomoci. Kooperace je klíčová a zakotvená v zákoně.
- b) Poradenství o konkrétních tématech, které jsou navrhovány rodiči a pracovníky. Jedná se o soukromé rozhovory, párové rozhovory, rodinné rozhovory. Poradenství orientované na témata potřebuje jednoznačně vyjádřený zájem rodičů, i když jsou zbaveni odpovědnosti.
- c) Pomoc rodičům, kteří chtějí zlepšit svou výchovnou kompetenci - tím mohou být návštěva rodinných kursů, vyžádání si dlouhodobého, na proces zaměřeného poradenství, podstoupení terapií, FiM, FAM, Marte Meo, vývojové poradenství s videoanalýzou atd.
- d) Práce na poli sociální sítě, aktivizace podpory rodiny a dítěte skrze okolí - hledání zdrojů podpory rodiny.

³⁸[online]. Copyright © [cit. 24.07.2017]. Dostupné

z: <https://www.bmfsfj.de/blob/93988/417b6cea8befc4e5df60b8728911fa0e/handbuch-pflegekinderhilfe-dji-data.pdf>
s. 524

2.7.2 Cíl výchovné práce s rodiči

2.7.2.1 Cíl výchovné práce s rodiči při trvalém umístění

V tomto případě, aby rodiče zpracovali skutečnost, že se k nim dítě vracet nebude. Aby dali dítěti vnitřní souhlas dobře se cítit v nové rodině a mít zde pevné útočiště. Aby rodiče akceptovali svou novou roli.

Mají kontakt s dítětem a jsou pravidelně informováni o jeho vývoji. Umožňují svému dítěti kontaktem s ním, aby se vyrovnalo s vlastní biografií.

Rodičům je nabízena pomoc a poradenství, aby své dítě mohly zodpovědně předat do cizí péče.

2.7.2.2 Cíl výchovné práce s rodiči při dočasném umístění

V tomto případě je především třeba, aby se rodiče s odchodem dítěte vyrovnali a v mnoha případech mu jakoby přestali klást za vinu, že je opustilo.

2.7.3 Návštěvy dítěte u rodičů

Dítě má na základě § 1684 BGB³⁹ právo na kontakt s oběma rodiči. Každý rodič má ke kontaktu právo a povinnost. Dítě má také právo na základě § 1685 BGB na kontakt se vztahovými osobami jako prarodiče a sourozenci.

- 1) *Dítě má právo na kontakt s oběma rodiči. Každý rodič je ke kontaktu s dítětem povinen a oprávněn.*
- 2) *Rodiče se mají vystríhat všeho, co by kontakt s druhým rodičem znemožňovalo nebo výchovu ztěžovalo. To samé platí, pokud se dítě nachází v opatrovnictví.*
- 3) *Rodinný soud může právo kontaktu nebo předchozí soudní rozhodnutí o něm omezit nebo vyloučit, pokud je to žádoucí pro blaho dítěte. Rozhodnutí na určitý čas kompletně omezit kontakt může nastat pouze je-li blaho dítěte ohroženo § 1684 SGB*

Kontakty jsou pro vývoj dítěte považovány za důležité a jsou podporovány Úřadem.⁴⁰ Podoba kontaktů je popsána v plánu pomoci a koordinována se všemi zúčastněnými. Pokud není možné dosáhnout dohody, je možný zásah rodinného soudu. Úkolem úřadu je podporovat pěstouny a rodiče

³⁹ § 1684 BGB - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1684.html

⁴⁰ § 1626 BGB - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1626.html

tak, aby se v plánu obsažené dohody realizovaly. Kontakty s rodiči mají tyto formy, písemné, telefonické, emailové, výměna fotografií a zpráv o vývoji změnách, osobní kontakty.

Osobní kontakty se dějí buď na neutrálním území, v domácnosti rodičů nebo v domácnosti pěstounů. Mohou být doprovázené či nikoli. Doprovázený kontakt se děje kvalifikovanou formou. Pozorování z doprovázeného kontaktu se využívají k rozhodování, zda jsou doprovázené kontakty nadále třeba, nebo je potřeba kontaktům přechodně zamezit.

Rozestup kontaktů se řídí potřebami dítěte. Je stanoven v plánu pomoci. Bývá potřeba nechat dítě se poněkud zabydlet u pěstounů, než začnou kontakty s rodiči.

Pro podobu kontaktů je důležitá perspektiva pěstounského poměru.

2.7.3.1 Návštěvy dětí s možností návratu⁴¹

Pokud je plánován návrat dítěte, je třeba, aby kontakty začaly co možná nejdříve. Přitom by měly splňovat určitá kritéria:

- Následují v přiměřených odstupech.
- Konají se po domluvě zúčastněných.
- Dochází k výměně poznatků mezi zúčastněnými a tím se podporuje spolupráce v rámci vytváření plánu.

2.7.3.2 Návštěvy dětí bez předpokládaného návratu⁴²

Pokud se neplánuje návrat, je hlavním cílem co nejrychlejší integrace do rodiny pěstounů.

Návštěvy pak neslouží primárně jako protiváha odcizení, ale spíše k udržení vztahu.

Klíčové je, aby se návštěvy řídily podle:

- blaha dítěte,
- přání dítěte,
- uznání pěstounské péče od rodičů,
- vyhnutí se negativního ovlivnění pěstounského vztahu,
- vzájemné úcty všech zúčastněných.

⁴¹ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.11

⁴² *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.11

Existují odborně indikovaná a na blaho dítěte orientovaná kritéria, která vylučují kontakt s rodiči.

Ta mohou být tato: vážné posttraumatické poruchy vyvolané sexuálním zneužíváním, zážitky násilí a zneužívání stejně jako vážným zanedbáváním. Je třeba posouzení odborníky, zda je kontakt možný, nebo je třeba zamezující zásah soudu.

2.7.4 Návrat dítěte do původní rodiny

Ve společném plánování pomoci musí být stanoven plán zlepšení poměrů v rodině, pak je teprve možné plánovat návrat.^{43 44}

Zlepšení výchovných kompetencí je třeba dosáhnout v dohledném a pro dítě přijatelném čase.

Přijatelný časový rámeček je stanoven během plánování pomoci. Tyto údaje slouží k orientaci, mohou být překročeny.

2.7.4.1 Kritéria pro plánování v přijatelném čase jsou:

- Rodiče odstranili příčiny umístění dítěte v pěstounské péči.
- Nepřisuzují dítěti vinu na oddělení.
- Jsou ohledně návratu dítěte silně angažovaní.
- Berou při kontaktech vážně potřeby svého dítěte.
- Změnili svůj vztah k dítěti a chtějí s ním žít znovu jako rodina.
- Dítě chce na základě pozitivně prožívaných kontaktů zpět k rodičům.

2.7.4.2 Kritéria, která návrat vylučují:

- Nedostatek kompetence k výchově.
- Vážné posttraumatické poruchy dítěte, které byly způsobeny vážným zanedbáváním nebo zneužíváním.

⁴³ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.12

⁴⁴ *Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe* [online]. Copyright ©a [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: http://www.pflegekinder-berlin.de/files/ausf_hrungsvorschriften_ber_hilfe_zur_erziehung_in_vollzeitpflege.pdf

2.7.4.3 Ambulantní pomoc před a po návratu

V případě potřeby mají být rodičům, kteří se připravují na návrat dítěte nabízeny ambulantní pomoci. Jak během přípravy na návrat, tak po něm.

Klíčové body pomoci v tomto případě jsou:⁴⁵

- Rodiče stabilizovat a vrátit je zpátky k jejich rodičovské úloze, která byla zpochybněna.
- Podpořit rodiče v aktivizování svých zdrojů, aby se ujali své role.
- Společně s rodiči kontinuálně analyzovat, které vzorce chování musí být změněny.
- Společně s rodiči přijít na to, jaké vnější podmínky musí být změněny.
- Připravovat dítě na návrat.
- Připravovat okolí rodiny na návrat a aktivovat formy podpory.

2.8 Práce s dítětem v pěstounské péči

2.8.1 Dítě ve středu zájmu^{46 47}

Pracovník úřadu má během zprostředkování a v průběhu pomoci budovat důvěrný vztah k dítěti. Prostřednictvím osobních kontaktů s dítětem. K těm dochází minimálně dvakrát ročně.

Kontakt odpovídá osobnosti dítěte, například prostřednictvím volnočasové aktivity. Dítě je při těchto kontaktech povzbuzováno, aby vyjadřovalo své dojmy ke své životní situaci. Dítěti je umožněno účastnit se na plánování pomoci tak, aby to odpovídalo jeho věku.

Cílem je, aby bylo dítě v plánování reprezentováno s jeho vlastním viděním světa.

⁴⁵ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.12

⁴⁶ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.13

⁴⁷ Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe [online]. Copyright ©a [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: http://www.pflegekinder-berlin.de/files/ausf_hrungsvorschriften_ber_hilfe_zur_erziehung_in_vollzeitpflege.pdf

2.8.2 Osamostatnění dospívajícího dítěte v pěstounské péči

Cílem pomoci u dospívajících dětí v trvalé péči musí být podpora samostatnosti a schopnost vkročit svobodně a zodpovědně do života společnosti. Toto téma se často objevuje v kursech pro rodiče.

2.8.3 Plnoleté dítě v pěstounské rodině

Pokud dítě dosáhne plnoletosti a nechystá se zatím žít samostatně, je mu na základě § 41 SGB VIII poskytnuta „Pomoc pro plnoleté“ ve spojení s § 33 o pěstounské péči.^{48 49} Tato pomoc již není finanční, ale poradenská.

Předpoklady pro tuto na základě individuální situace nutnou pomoc jsou:

- Dále existují obtíže při zvládnání běžného života a jeho nároků.
- Mladistvý má stále problémy při tvorbě a udržování společenských vazeb.
- Je nutné další poradenství a doprovázení.
- Mladistvý musí sám podat žádost.
- Musí být připraven sám pracovat na budování své samostatnosti. Aktivně se podílet.

2.9 Práce s pěstounskou rodinou⁵⁰

Poradenství, supervize, skupinová práce, vzdělávání

Poradenství je vykonáváno intenzivně, kontinuálně a na základě potřeb. V případě potřeby je přivolána externí supervize. Instituce pro skupinovou práci s pěstouny se nacházejí po celém Německu. Nabízejí ji úřad pro mládež a výchovná místa (Erziehungsberatungstelle). Při sestavování skupin není na překážku místní příslušnost k danému úřadu. Skupiny jsou orientovány na témata i výměny zkušeností. Skupinová práce nenahrazuje vztah rodiny a úřadu jakožto klíčový důvěryplný vztah zásadního významu.

⁴⁸ *Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege* [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf, s.14

⁴⁹ § 41 SGB 8 - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/_41.html s. 7

⁵⁰ § 37 SGB VIII Zusammenarbeit bei Hilfen außerhalb der eigenen Familie. *Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII* [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/37.html>

2.10 Ochrana dítěte v pěstounské péči

Všechny při pěstounské péči zúčastněné instituce a osoby jsou povinny zajištěním ochrany dítěte. Úřady jako poskytovatelé služeb, pěstouni a všechny zúčastněné instituce, ale i rodiče, jako adresáti pomoci tvoří společenství, které má za cíl ochranu blaha dítěte. Na základě zákona § 8a SGB VIII jsou povinni vyhodnocovat ohrožení a hledat cesty, jak mu předcházet.⁵¹ Ochrana dítěte je nejvyšší úkol úřadu. Ten zahrnuje i ochranu dítěte v rámci pěstounské rodiny.

2.11 Finanční podpora během pěstounské péče

Pěstouni mají nárok na podporu. Mírně se liší podle jednotlivých krajů. Odpovídat má životním nákladům v dané oblasti. Je odstupňována do třech úrovní podle stáří dítěte a skládá se z příspěvku na pokrytí základních životních potřeb a nákladů na výchovu. Výše měsíčních příspěvků na obživu se mírně liší podle nákladů v jednotlivých krajích. Údaje v tabulkách číslo dvě až pět jsou vybrané namátkou z různých krajů.

Karlsruhe ⁵²

Tabulka č. 2: Příspěvky na péči a vybavení v Karlsruhe

Věk dítěte	Náklady na vybavení (Sachaufwand)	Náklady na péči a výchovu	Celkový příspěvek
0-6	508 Euro	269 Euro	777Euro
7-12	589 Euro	269 Euro	858 Euro
13-18	676 Euro	269 Euro	945 Euro

Zdroj: Karlsruhe: Finanzielle Leistungen bei Vollzeitpflege. *Karlsruhe: Stadtinformation* [online]. Dostupné z: <https://www.karlsruhe.de/b3/soziales/einrichtungen/pflegekinderdienst/vollzeitpflege/finanzielles.de>

⁵¹ § 8a SGB 8 - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/_8a.html

⁵² Karlsruhe: Finanzielle Leistungen bei Vollzeitpflege. *Karlsruhe: Stadtinformation* [online]. Dostupné z: <https://www.karlsruhe.de/b3/soziales/einrichtungen/pflegekinderdienst/vollzeitpflege/finanzielles.de>

Koblenz ⁵³

Tabulka č. 3: Příspěvky na péči a na bydlení v Koblenz

Věk dítěte	Náklady na vybavení	Náklady na péči a výchovu	Příspěvek na péči
0-6	508 Euro	237 Euro	745 Euro
7-12	589 Euro	237 Euro	826 Euro
13-18	676 Euro	237 Euro	913 Euro

Zdroj: Leistungen bei Vollzeitpflege - Pflegeeltern. *Kindertagespflege Koblenz* [online]. Dostupné z: http://www.kindertagespflege-koblenz.de/pflegeeltern/Leistungen_bei_Vollzeitpflege.htm

Konstanz ⁵⁴

Tabulka č. 4: Příspěvky na péči a vybavení v Konstanz

Věk dítěte	Náklady na vybavení	Náklady na péči a výchovu	Příspěvek na péči
0-6	496 Euro	263 Euro	759 Euro
7-12	574 Euro	263 Euro	837 Euro
13-18	660 Euro	263 Euro	923 Euro

Zdroj: Pflegekinder in Pflegefamilien - Vollzeitpflege - Stadt Konstanz. *Stadt Konstanz - Die Stadt zum See* [online]. Copyright© 1997 [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.konstanz.de/soziales/00626/02066/03800/index.html>

Krátkodobá péče – pěstounské rodiny získávají příplatek navíc.

Hamburk ⁵⁵

Tabulka č. 5: Příspěvek na krátkodobou péči v Hamburku

Věk dítěte	Živobytí dítěte	Paušální vedlejší náklady	Náklady na výchovu	Příspěvek na péči
0-6	515	33 Euro	856 Euro	1404 Euro
6-12	515	33 Euro	856 Euro	1478 Euro
12-18	676	33 Euro	853 Euro	1565 Euro

Zdroj: *hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg* [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/119064/5860948cfc4c26be85b9edc362ec3aa2/data/broschuere.pdf>

⁵³ Leistungen bei Vollzeitpflege - Pflegeeltern. *Kindertagespflege Koblenz* [online]. Dostupné z: http://www.kindertagespflege-koblenz.de/pflegeeltern/Leistungen_bei_Vollzeitpflege.htm

⁵⁴ Pflegekinder in Pflegefamilien - Vollzeitpflege - Stadt Konstanz. *Stadt Konstanz - Die Stadt zum See* [online]. Copyright © 1997 [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.konstanz.de/soziales/00626/02066/03800/index.html>

⁵⁵ *hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg* [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné z: <http://www.hamburg.de/contentblob/119064/5860948cfc4c26be85b9edc362ec3aa2/data/broschuere.pdf>

Zvýšení podpory u dětí s vývojovým hendikepem.

Pro tyto děti mohou být pokryty zvýšené výdaje na péči i výchovu. Pokud tyto náklady hradí pěstouni, zvyšuje se podpora odpovídajícím způsobem. Nutnost zvýšení podpory se vyhodnocuje v rámci plánování pomoci.

Možné je pokrytí dodatečných nutných výkonů péče, vykonané externím subjektem.

Příplatek „24“

Pěstouni, kteří se o dítě starají nepřetržitě, protože není k dispozici školka, dostávají příspěvek ve výši 300 E měsíčně nebo 10 E denně v případě krátkodobé pěstounské péče.

Jednorázové příplatky

Vedle měsíčních příplatků mohou být poskytovány jednorázové příplatky na výjimečné výdaje jako například dovolená tábory atd.

Školka

Jsou hrazeny zvláště náklady na školku. Po začátku školní docházky je v rámci individuálního plánování vyhodnocováno, zda je třeba náklady na školku hradit dále.

Příspěvek na dítě, který náleží rodičům, dostanou pěstouni.

Příspěvky nepodléhají zdanění.

Zdravotně je dítě pojištěno spolu s biologickými rodiči, může být případně pojištěno i s pěstouny.

Pěstouni nepodléhají povinnosti úrazového pojištění. Pokud se pojistí, jsou jim náklady později uhrazeny.

Rodiče jsou povinni dohlížet na dítě a ručí za případné škody.

3 Pěstounská péče v České republice

3.1 Počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 – 2015 ⁵⁶

Následující tabulka č.6 uvádí vývoj počtu dětí v pěstounské péči od roku 2005 až po rok 2015

Tabulka č. 6: počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 až 2015

Rok	Počet dětí v pěstounské péči	Počet obyvatel	Poměr k počtu obyvatel
2015	11 462	10 554	0,100
2014	9 771	10 538	0,090
2013	8 606	10 512	0,082
2012	7 651	10 516	0,073
2011	7 463	10 505	0,071
2010	7 021	10 533	0,067
2009	6 722	10 507	0,064
2008	5 727	10 468	0,055
2007	5 174	10 381	0,050
2006	4 884	10 287	0,046
2005	4 613	10 251	0,045

3.2 Základní rozdělení typů pěstounské péče v ČR⁵⁷

3.2.1 Pěstounská péče dlouhodobá

Dlouhodobá pěstounská péče je pojata jako stabilní a dlouhodobé opatření. Oficiálně končí dosažením zletilosti dítěte, ale ve funkčních pěstounských rodinách získají přijaté děti pozici velmi podobnou vlastním dětem a zůstávají často tak dlouho, až dostudují nebo získají práci a osamostatní se.

Předpokladem je vždy soudní rozhodnutí. Před svým rozhodnutím soud požaduje od OSPOD vyjádření, že jsou pěstouni k této pozici vhodní. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a končí zletilostí nebo rozhodnutím soudu.

3.2.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jde o opatření, které se zaujímá v krizové situaci, pro řešení přechodného stavu, kdy rodiče nejsou z různých důvodů schopni dítě vychovávat. Dítěti je umožněno vyrůstat v náhradním rodinném prostředí. Je kladen důraz na profesionalitu pěstounů.

Soud svěří na návrh OSPOD dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat. Dále po dobu, po kterou rodič nemůže dítě vychovávat. Dobu, po jejímž uplynutí dá matka souhlas k osvojení, nebo po kterou může rodič souhlas s osvojením odvolat, a po dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení není

⁵⁶ Ročenky | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

⁵⁷ MPSV.CZ : Formy náhradní rodinné péče. [online]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

třeba.⁵⁸

Tato forma pomoci trvá maximálně rok a každé tři měsíce soud přezkoumává, zda trvají důvody umístění dítěte do pěstounské péče.

3.3 Zákonný rámec upravující pěstounskou péči

Formy pěstounské péče v ČR upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 359/1999 Sb., O sociálně - právní ochraně dětí.

Právní úprava rodinné péče prošla v posledních letech významnou proměnou. Novelizován byl zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně - právní ochraně dětí. Platnost nabyla 1.1. 2013, současně byl novelizován občanský zákoník s účinností od 1. 1. 2014.

Nová právní úprava podpořila rodinnou prevenci a upřednostnila pěstounskou péči před ústavní. § 971 odst. 1 Občanského zákoníku uvádí, že *před nařízením ústavní výchovy dítěte je soud povinen zvažovat, zda není na místě dát přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby*⁵⁹. Hierarchii opatření jasně stanoví § 9 odst. 2: *při výkonu a realizaci opatření mají přednost ta, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí a není-li to možné, v náhradním rodinném prostředí*.⁶⁰

Zákon č.958/odst.2 Pěstounská péče má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově.

Rodičovská zodpovědnost. Rodičovská zodpovědnost může být soudem pozastavena nebo omezena. Toto omezení nemá vliv na vyživovací povinnost.

3.4 Role státu a neziskových organizací

V České republice došlo k přesunu pravomocí z neziskových organizací na stát. V současné situaci nezisková organizace může pracovat s pěstouny, připravovat je a doporučit profil vhodného dítěte, nicméně přidělení konkrétního dítěte ke konkrétnímu pěstounovi je zcela na rozhodnutí úřadu.

3.5 Proces zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování se uskutečňuje ve čtyřech fázích⁶¹:

- a) vyhledání dětí, který je třeba zajistit péči,
- b) vyhledání osob vhodných stát se pěstouny,
- c) odborná příprava těchto osob,
- d) výběr konkrétní osoby ke konkrétním dětem.

⁵⁸ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 27a, ods.7 In.: *Rodinné právo: Sociálně-právní ochrana dětí ; Mezinárodněprávní ochrana dítěte ; Registrované partnerství : znění předpisů k ..* Ostrava: Sagit, [200-]. ÚZ. ISBN 9788074881282.

⁵⁹ 89/2012 Sb. - občanský zákoník - Text předpisu - Portál veřejné správy. 301 Moved Permanently [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 30.07.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=970&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>

⁶⁰ ELIÁŠ, Karel a Marek SVATOŠ. *Nový občanský zákoník 2014*, Ostrava: Sagit, 2012. ÚZ. ISBN 9788072089208.

⁶¹ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 19a, ods.1

Zprostředkování pěstounské péče nesmí provádět jiné orgány než obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně právní ochranu dětí a právnické a fyzické osoby pověřené výkonem sociálně právní ochrany.⁶²

Právní proces zprostředkování pěstounské se realizuje na žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Neprovádí se, pokud návrh na svěřeni do pěstounské péče podala příbuzná osoby dítěte nebo fyzická osoby blízká dítěti a jeho rodině. V tomto případě podá žadatel žádost přímo soudu.⁶³

Žadatel podává žádost o zprostředkování na obecním úřadě s rozšířenou působností. Dále musí doložit české státní občanství, čistý trestní rejstřík, zprávu o svém zdravotním stavu a souhlas s tím, že orgán sociálně právní ochrany bude zjišťovat další informace o jeho způsobu života atd., dále stanovisko obecního úřadu s rozšířenou působností, případně vyjádření obecního, krajského úřadu, se kterým již má uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má dítě v péči.⁶⁴

Posouzení žadatelů provádí krajský úřad. U žadatelů se posuzuje charakter osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, výchovné schopnosti, motivace, vztahová stabilita a stabilita rodinného prostředí, sociální prostředí, hmotné zabezpečení. U žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu se navíc posuzuje schopnost pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči. Posuzuje se také schopnost dětí žijících v domácnosti přijmout dítě do rodiny. Hodnotí se připravenost rodiny na přijetí dítěte, případně speciální přípravy v případě krátkodobé pěstounské péče.⁶⁵

Poté se vybírá konkrétní pěstoun pro konkrétní dítě. OSPODY mají od svého krajského úřadu evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči. Pokud se sociální pracovník dozví o potřebě zajistit pěstouna pro konkrétní dítě, osloví subjekty, které mají s osobami v evidenci zavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče.⁶⁶

Na závěr se navazuje kontakt mezi žadatelem a dítětem. Žadatel se seznámí s dítětem a podá žádost o svěřeni dítěte do péče - nejpozději do třiceti dnů.

3.6 Dohoda o výkonu pěstounské péče a Individuální Plán Ochrany Dítěte (IPOD)

Dohoda o výkonu pěstounské péče

Práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče, která jsou upravena v § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, podrobně uvedená v oddíle Práva osob pečujících a osob v evidenci, jsou předmětem dohody o výkonu pěstounské péče, případně správního rozhodnutí o právech a povinnostech. Vždy je třeba práva a povinnosti individualizovat a konkretizovat ve vztahu ke svěřeným dětem, potřebám rodiny a místním podmínkám v nabídce služeb.

⁶² Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 20, ods.2, pís. a

⁶³ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 20, ods.1

⁶⁴ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 21, ods.5

⁶⁵ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 27a, ods.4

⁶⁶ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 24

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou, nikoli pracovně právní, protože mezi pěstouny a doprovázející organizací nevzniká pracovně právní vztah. Proces jejího uzavírání se řídí nejen zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, ale i správním řádem.

Osoba pečující nebo osoba v evidenci může mít v daném čase uzavřenu pouze jednu dohodu s jedním partnerem, a to i v případě, kdy je současně osobou pečující i osobou v evidenci. V případě společné pěstounské péče manželů nebo zařazení obou manželů do zvláštní evidence pěstounů na přechodnou dobu je rovněž na místě uzavření dohody jedině. V případě, kdy každý z manželů má z nějakého důvodu svěřeno dítě do své výlučné péče, bude mít ve vztahu k těmto dětem uzavřenu dohodu každý z manželů samostatně jen za předpokladu, že manželé spolu nežijí ve společné domácnosti a péče o svěřené děti je tedy fakticky vykonávána každým z manželů samostatně.

Individuální plán ochrany dítěte⁶⁷

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají od ledna 2013 povinnost zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD), který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření. Tato opatření mají být realizována ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu, s dítětem, a s odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny. IPOD se podle měnících se potřeb dítěte v průběhu času mění.

Vyhodnocení situace dítěte v rámci individuálního plánování a jeho rodiny slouží zejména⁶⁸:

- k identifikaci potřeb dítěte a míry jejich naplnění v rodině,
- k objasnění silných stránek rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu,
- ke zhodnocení situace dítěte v rámci širší rodiny, komunity,
- ke zhodnocení aktuální míry ohrožení dítěte,
- jako podklad pro tvorbu a aktualizaci individuálního plánu ochrany dítěte a k vymezení dalšího postupu.

Hlavním účelem individuálního plánu ochrany dítěte pak je⁶⁹:

- vymezení příčin ohrožení dítěte,
- stanovení opatření na ochranu dítěte,
- poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte,
- přijetí opatření na posílení funkcí rodiny.

⁶⁷ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 10, ods.3, pís.d

⁶⁸ Vyhláška č. 473/2012 Sb. O provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, § 1, pís.a

⁶⁹ Vyhláška č. 473/2012 Sb. O provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, § 1, pís.a

Plán průběhu výkonu pěstounské péče

Funguje jako podklad při poskytování služeb rodině, kdy je potřeba odůvodnit poskytnutí pěstounské péče kontrolnímu orgánu v rámci kontroly čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Zpracovává se přibližně na jeden rok.

3.7 Podpora dítěte, pěstounů a biologických rodičů

3.7.1 Podpora dítěte a pěstounů ⁷⁰

Pěstounskou rodinu navštěvuje pravidelně klíčový pracovník v intervalu minimálně jednou až dvakrát za měsíc. Klíčový pracovník pomáhá pěstounům zvládat nároky související s pěstounskou péčí a napomáhá zvyšování jejich kompetencí. Pomáhá v obtížných situacích, jako je například kontakt s biologickými rodiči.

Klíčový pracovník, jako osoba pověřená výkonem sociálně právní ochrany, projednává s pěstouny dohodu o výkonu pěstounské péče. Pravidla jsou zákonem definovaná a záleží na doprovázející organizaci, co nabízí nad rámec tohoto standartu. Zákonem definované služby jsou mimo jiné pomoc při krátkodobé péči o svěřené dítě poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o dítě starší dvou let v rozsahu alespoň 14 dnů v kalendářním roce, zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci (aspoň jednou za šest měsíců), pomoc při naplňování povinnosti pěstounů zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě a současně právo pěstounů na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti takového vzdělání, pomoc při povinnosti pěstounů udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, a současně právo pěstounů na pomoc při zajišťování kontaktu dítěte s jeho vlastní rodinou, sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče.

Klíčový pracovník podporuje dítě v pěstounské péči tak, aby se zapojovalo do rozhodování a současně, aby si uvědomovalo své povinnosti. Současně pracuje i s širší rodinou, která tvoří oporu. Klíčový pracovník podporuje dítě v pěstounské péči tak, aby se zapojovalo do rozhodování a současně, aby si uvědomovalo své povinnosti. Na pěstouny je naopak kladena povinnost zvyšovat si vzdělání, umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče, v souladu s IPOD udržovat sounáležitost dítěte s jeho blízkými.

3.7.2 Podpora biologických rodičů ⁷¹

Možnosti spolupráce pracoviště s biologickým rodičem nebo s náhradní rodinou:

- příprava na setkání s dítětem terapeutické doprovázení během zpracovávání rodinné tragédie,
- informování o právech rodiče/dítěte/náhradního rodiče,
- pomoc v klidném a věcném jednání s úřady ohledně kontaktu s dítětem,
- pomoc při sjednávání srozumitelné a vhodné dohody o styku s dítětem,

⁷⁰ PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210207. s. 813 - 92

⁷¹ PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210207. s. 169 -184

- facilitace/vedení kontaktu mezi dítětem a vlastním rodičem,
- vyhodnocování proběhlého kontaktu a motivace k pokračování,
- citlivé doprovázení rodiče/dítěte/náhradního rodiče po kontaktu, pomoc se zvládnáním emocí,
- poradenství a doprovázení (nejlépe terénní službou) v situacích, kdy se dítě vrací do vlastní rodiny a rodině je nutné pomoci se znovu sjednotit,
- edukace náhradních rodičů v citlivé komunikaci s dítětem o vlastní rodině a důvodech separace,
- terapeutická podpora dítěte/náhradního rodiče v situacích, kdy mu kontakt s rodičem ublížil,
- poradenství pro pěstouny v otázce vhodného postoje k biologické rodině dítěte a ve vhodném aranžmá vzájemných setkání.

3.8 Ukončování pěstounské péče

K ukončení pěstounské péče může dojít zletilostí nebo rozhodnutím soudu. V případě zletilosti dítě často dál zůstává v pěstounské rodině, protože si k ní vytvořilo pevný vztah. K rozhodnutí soudu mohou vést různé důvody. Nejčastěji je péče zrušena na návrh pěstounů. To v tom případě, že pěstouni nebyli schopni zvládnout výchovu. V dalších případech zrušení navrhne OSPOD, pokud má dojem, že další péče není v nejlepším zájmu dítěte. Pokud s péčí není spokojeno dítě, podává návrh OSPOD nebo zákonný zástupce.

- Ukončení pěstounské péče zletilostí

Po dosažení zletilosti dochází k ukončování pěstounské péče. Formální vazby jsou ukončeny, v mnoha případech však došlo k vytvoření vztahů běžné u osvojení a dítě zůstává nadále u rodičů. V dalších případech mladý člověk odchází do nového bydlení, pěstouniho však nadále podporují a vztah přetrvává-

- Ukončení pěstounské péče odchodem z pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně rok. To je nejzazší termín, kdy může být ukončena.

- Ukončení pěstounské péče rozhodnutím soudu

Nejčastěji je pěstounská péče ukončována na žádost pěstounů, v situaci, kdy nejsou schopni o dítě nadále pečovat. Dále může zrušení navrhnout OSPOD, pokud získá přesvědčení, že další pobyt není v nejlepším zájmu dítěte. Pokud není spokojeno dítě, podá návrh jeho zákonný zástupce. Soud ukončí pěstounskou péči, pokud pominuly důvody jejího ustavení a návrat do původní rodiny není proti zájmu dítěte.

- Plánování odchodu z péče

Problematika odchodu dítěte z pěstounské péče je aktuální především u péče na přechodnou dobu. Musí být zahrnuta již do individuálního plánu. Do tohoto plánování mají být zahrnuti všichni zúčastnění. Aby mohl být návrat uskutečněn, je dbáno na kontakt dítěte s původními rodiči aby zůstal zachován vztah.

3.9 Finanční podpora

Základní dávkou je odměna pěstouna. Pobírá ji klasický i profesionální pěstoun. Pro účely daně z příjmů, sociálního pojištění a zdravotního pojištění je odměna považována za příjem ze závislé činnosti, stejně jako plat nebo mzda při zaměstnání. Před výplatou se z ní odečítá záloha na daň a pojistné. Měsíční odměna je závislá na počtu svěřených dětí.

Měsíční odměna: Klasická pěstounská péče⁷²

- 8000 Kč, když pečuje o jedno dítě,
- 12 000 Kč, když pečuje o dvě děti,
- 20 000 Kč, když pečuje o tři a více dětí.

20 000 Kč, když pečuje aspoň o jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV; za každé další dítě svěřené do péče se pak odměna zvyšuje o 4000 Kč.

Měsíční odměna: Pěstounská péče na přechodnou dobu

- 20 000 Kč dostává každý člověk zařazený v evidenci profesionálních pěstounů, bez ohledu na počet dětí, o které pečuje; částka se vyplácí, i když u sebe právě žádné dítě nemá,
- 24 000 Kč, když pečuje aspoň o jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV.

Když je pěstounovi zařazenému v evidenci svěřené ještě další dítě do jiného typu péče - například do klasické pěstounské péče - zvyšuje se za každé takové dítě odměna o 4000 Kč

Speciální pravidla platí, když je dítě svěřené do pěstounské péče prarodičům. Ti mají na odměnu pěstouna nárok, jen když pečují nejméně o tři děti nebo je alespoň jedno z dětí závislé na péči jiné osoby ve stupni dva, tři nebo čtyři. Prarodič může na odměnu pěstouna dosáhnout také v dalších mimořádných případech, například když je ve finanční tísní. Jestli se jedná o „případ hodný zvláštního zřetele“, posuzuje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, jehož vyjádření si vyžádá krajská pobočka úřadu práce. Ostatní dávky pěstounské péče, které podrobně rozeberu níž, může prarodič, kterému bylo v nouče svěřené do pěstounské péče, čerpat bez omezení stejně jako ostatní pěstouni.

⁷² Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 47j, ods.1

▪ **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte⁷³**

Pěstoun čerpá také příspěvek na potřeby dítěte. Podmínkou je, že se jedná o dítě nezaopatřené
Měsíční výše příspěvku závisí na věku dítěte:

- 4500 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- 5550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- 6350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- 6600 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.

▪ **Příspěvek na převzetí dítěte⁷⁴**

Jestli přebíráte dítě do klasické pěstounské péče, máte nárok také na jednorázový příspěvek určený
na úhradu počátečních výdajů. Profesionální pěstouni na příspěvek na převzetí dítěte nárok nemají.
U klasických pěstounů částka opět závisí na věku dítěte:

- na dítě do šesti let dostanete 8000 Kč,
- na dítě od šesti do dvanácti let dostanete 9000 Kč,
- na dítě od dvanácti do osmnácti let dostanete 10 000 Kč.

▪ **Příspěvek na zakoupení motorového vozidla⁷⁵**

Pokud jsou v klasické pěstounské péči alespoň tři děti, přispěje stát na auto. Profesionální pěstouni
na přechodnou dobu na tento příspěvek nárok nemají.

Od státu můžete dostat 70 procent ceny auta nebo doložených nákladů na opravu současného vozidla.
Strop dávky dělá sto tisíc korun. Během posledních deseti let pak v součtu nesmí přesáhnout dvě stě
tisíc. Dotované auto není možné využívat k výdělečné činnosti.

Pokud pěstoun během pěti let od poskytnutí příspěvku auto prodá, začne ho používat k výdělečné
činnosti nebo přestane být pěstounem, musí poměrnou část dávky vrátit. Výjimkou je situace, kdy se
pěstounství přestanete věnovat z vážných zdravotních důvodů.

▪ **Příspěvek při ukončení pěstounské péče⁷⁶**

Tato dávka se nevyplácí pěstounovi, ale mladému dospělému, který z pěstounské péče „vychází“ po
osmnáctých narozeninách nebo ukončení studia, zkrátka jakmile přestane být nezaopatřeným
dítětem. Jde o jednorázový příspěvek do začátku ve výši 25 tisíc korun. Každý ho dostane jen
jednou.

⁷³ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 47f

⁷⁴ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 47l, ods.2

⁷⁵ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 47m

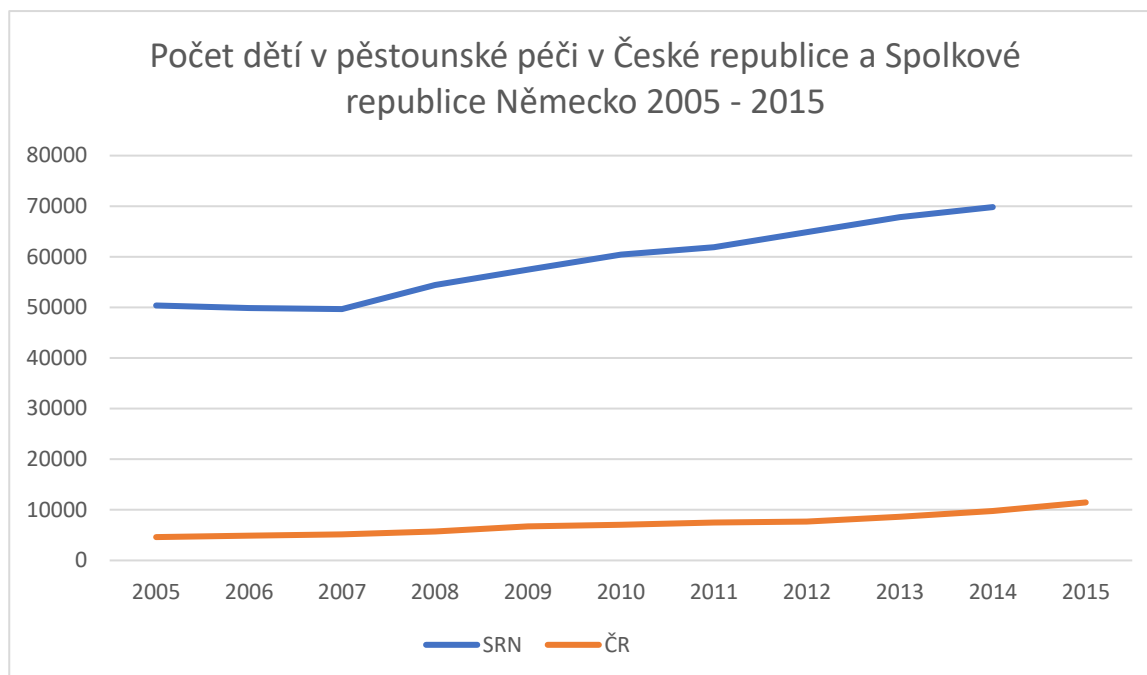
⁷⁶ Zákon 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, § 47h

4 Porovnání systému pěstounské péče v České republice a Německé spolkové republice

4.1 Počty dětí v pěstounské péči

Tabulka číslo 7 porovnává vývoj počtů dětí v pěstounské péči v obou zemích.

Tabulka č. 7: Porovnání počtů dětí v pěstounské péči.

Zdroje: Ročenky | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Staat & Gesellschaft - Kinder- & Jugendhilfe - Kinder- und Jugendhilfe - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online].

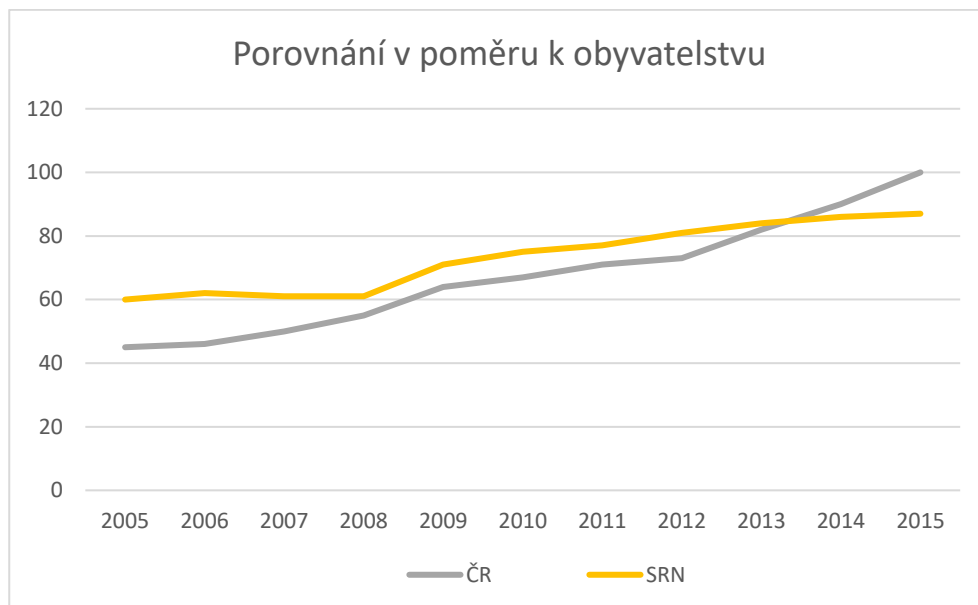
Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/HilfenErziehungAusElternhaus>

Staat & Gesellschaft - Bevölkerung - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerung.html>

Tabulka č. 8: Porovnání počtů dětí v pěstounské péči v poměru k počtu obyvatel.

Zdroje: Ročenky | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Staat & Gesellschaft - Kinder- & Jugendhilfe - Kinder- und Jugendhilfe - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialeleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/HilfenErziehungAusElternhaus>

Staat & Gesellschaft - Bevölkerung - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné

z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerung.html>

Z grafů vyplývá, že v obou zemích dochází v posledních deseti letech k nárůstu počtu dětí v pěstounské péči. V poměru k počtu obyvatel v posledních letech Česká republika předstihla Německo. V ČR v roce 2015 připadalo jedno dítě v pěstounské péči na 921 obyvatel. Ve Spolkové republice Německo na 1149 obyvatel.

4.2 Základní rozdělení typů pěstounské péče

V obou zemích se pěstounská péče dělí na dlouhodobou a krátkodobou. Krátkodobá péče je v obou případech pojímána jako dočasné opatření, které umožní získat čas k rozhodnutí k dlouhodobému opatření.

Dlouhodobá péče je v obou případech pojímána jako opatření na delší časové období. Německé pojetí navíc odděluje dlouhodobou péči, kde je zřejmá perspektiva návratu a variantu, kde se počítá s tím, že návrat není pravděpodobný.

4.3 Zákony upravující pěstounskou péči

V obou zemích došlo k reformě právního řádu a k vývoji směrem od direktivního pojetí k postavení dítěte do středu procesu pomoci prostřednictvím zavedení pojmu *blaha* v německém případě a *zájmu dítěte* v českém případě. Německé zákony jsou ve vztahu k pěstounské péči výrazně stručnější než český, který blíže popisuje jednotlivé postupy.

Pro německý systém je typický důraz na fakt, že osoba, které se poskytuje služba sociální pomoci a která o ní žádá, je osoba mající rodičovskou odpovědnost, tedy nejčastěji rodiče. (Pokud jim bylo toto pověření (právo) odebráno, pak poručník). Určující právní vztah je tedy mezi Úřadem pro mládež a biologickými rodiči. (Pokud rodiče sami o pomoc nepožádají, i když je pro to důvod, rozhodne o poskytnutí pomoci rodinný soud.) Z toho vyplývá i určitá komplikace, že příjemcem všech příspěvků je teoreticky oprávněná osoba, která by - teoreticky - měla peníze po obdržení přeposlat pěstounům. Tato situace se řeší různými způsoby, princip však zůstává zachován. Jeden způsob řešení, je zásah rodinného soudu, který částečně nebo úplně omezí osobní zodpovědnost rodičů. Ve většině případů ale stačí, když rodiče zplnomocní pěstouny k příjmu příspěvků a není tak třeba úpravy právních vztahů.

4.4 Role státu a neziskových organizací

V České republice došlo k přesunu pravomocí z neziskových organizací na stát. V současné situaci nezisková organizace může pracovat a připravovat pěstouny a doporučit profil vhodného dítěte, nicméně přidělení konkrétního dítěte ke konkrétnímu pěstounovi je zcela na rozhodnutí úřadu.

V Německu je podobná situace, pokud mluvíme o právních vztazích. V praxi to znamená, že kdo chce do pěstounské péče přijmout mladistvého, potřebuje povolení k péči. To je uděleno místním Úřadem pro mládež. Svobodní poskytovatelé mohou zprostředkovat pěstouna, ale nikoli samotné povolení k péči. Svobodní poskytovatelé mohou rovněž plnit částečné úlohy v této oblasti a je přejímat. Jedná se o nábor pěstounů, poradenství, skupinová práce s pěstouny atd. K tomu musí být uzavřeny odpovídající smlouvy mezi Úřadem pro mládež a pěstouny.

Německé pojetí je typické důrazem na partnerskou spolupráci s neziskovými organizacemi po celou dobu trvání pěstounské péče. Úřad pro mládež je povinnen neziskovky podporovat a poskytovat jim i odborné zázemí.

V Německu mají určité privilegované postavení tradiční nevládní poskytovatelé sociálních služeb, kteří mají i silnější postavení při jednání s úřady. Nicméně platí, že uzavření smlouvy s pěstounem i přidělení konkrétního dítěte je v pravomoci Úřadu pro mládež.

Zákon ovšem výslovně vyzývá, aby, kde je to možné, předával stát kompetenci neziskovým organizacím (subsidiarita), a tím byla zajištěna pestrost nabídky a možnost volby podle preferencí žadatelů.

4.5 Proces zprostředkování pěstounské péče

Základní rysy procesu zprostředkování pěstounské péče jsou v obou zemích stejné. Smlouvu s žadatelem o zařazení do pěstounské péče může v obou případech uzavřít pouze státní úřad, přičemž přípravu pěstounů může provádět i nezisková organizace.

Věkový rozdíl pěstounů a dětí může být v Německu až 50 let, v Česku je vnímán větší věkový rozdíl než 40 let jako riziko. Počet hodin v kurzech pro pěstouny je v ČR daný zákonem, v Německu nikoli. Předpokládá se ale aktivní spolupráce pěstounů. Doba, kterou žadatel čeká v evidenci, je podobná. V Německu si může žadatel vybrat, na kterém úřadě pro mládež se chce zaregistrovat.

4.6 Individuální plánování

Plán pomoci v obou případech tvoří základnu pro realizaci pomoci.

Německý zákon zdůrazňuje stejně jako český spolupráci všech zúčastněných stran při tvorbě plánu. Plán pomoci (Hilfeplan) a Individuální plán ochrany dítěte tvoří pevnou základnu pro podobu realizace pomoci dítěti. Znění obou zákonů je velmi podobné.

4.7 Podpora dítěte, pěstounů a biologických rodičů

V obou systémech je kladen důraz na spolupráci se všemi zúčastněnými i jejich sociálním prostředím. Skutečné naplnění tohoto požadavku je ovšem v obou případech limitováno kapacitami jednotlivých úřadů.

4.8 Ukončování pěstounské péče

Ukončení péče nastává stejnými způsoby v obou případech. Stejně tak i v Německu mohou děti zůstat po dovršení osmnáctého roku věku dále v rodinách. V obou případech končí finanční podpora formou pěstounských dávek.

4.9 Finanční podpora

V Česku je finanční podpora stanovena zákonem pevně pro celý stát. V Německu se podpora mírně liší podle krajů. Vychází se z toho, že náklady se v různých krajích liší. Nicméně rozdíly jsou velmi malé.

V Německu příspěvek stejně jako v České republice stoupá s věkem dítěte.

V českém systému je přesně stanoven příspěvek na dítě a zvýšení příspěvku pro děti se stupněm závislosti.

Naopak v Německu jsou příplatky v případě postiženého dítěte, a na jednorázové výdaje je výše příspěvků domlouvána individuálně. Dále není v Německu obdoba pevně stanoveného příspěvku při převzetí dítěte nebo při ukončení péče.

V Německu je celkový příspěvek na více dětí roven násobku příspěvků pro jedno dítě.

Abychom mohli příspěvky porovnat, je potřeba si nejprve stanovit poměr jejich výše k výši průměrné mzdy v obou státech. Vypočítal jsem tedy procentní podíl, který tvoří měsíční příspěvek z průměrné měsíční zdy.

Když srovnáme měsíční příspěvek v Koblenzi na sedmileté dítě s českým příspěvkem, obojí v poměru k průměrné mzdě v jednotlivých státech, vychází 20 % průměrné mzdy v Německu oproti 29% v Česku, tedy devět procent rozdílu. U krátkodobé péče, v tomto případě v Hamburku, to bude 38% (3703/1404), v Česku se jedná o 72 %. V případě krátkodobé péče je to tedy výrazně více.

Situace se o něco vyrovná, pokud bude v rodině více než jedno dítě. Poté vychází tento poměr:

Německo: 3 děti v pěstounské péči znamená příspěvek 2 235, což je 60% průměrného platu.

Česká republika: 3 děti v pěstounské péči: 20 000, což je 72 %. Dá se tedy říci, že základní příspěvek na dítě v pěstounské péči je vyšší v ČR než v NSR. Nezapočítali jsme však jednorázové příspěvky, které jsou v Německu individuální.

Příspěvky lze tedy považovat za vyšší v Čechách.

5 Závěr

Formální postup realizace pěstounské péče se při zbežném pohledu nijak zásadně neliší a snad ani příliš lišit nemůže. Na počátku je dítě, jehož výchova je zanedbána. Tato skutečnost nějakým způsobem vyjde najevo a aktivuje se proces výchovné pomoci. Jsou již připravení zájemci ochotní dítě do své péče přijmout.

Pozorovat však můžeme spíše drobné odlišnosti, u kterých se můžeme dohadovat, do jaké míry celkové vyznění pomoci ovlivňují a přeci jenom ho možná jinak formují či dodávají mu jiné nuance.

Německé manuály se věnují podrobně situaci, kdy rodiče sami žádají o výchovnou pomoc formou pěstounské péče. Adresát státní podpory při realizaci pomoci formou pěstounské péče je opět biologický rodič. To se dá interpretovat jako zdůraznění toho, že pěstounská péče je především výchovná pomoc rodičům, nikoli restriktivní reakce státu na zanedbávání dítěte.

Zajímavá je diferenciacie rodičovské zodpovědnosti a rodičovství jako takového. Rodičovská práva jako taková jsou nezadatelná a soud je nemůže zrušit. Pokud je kompletně rodič zbaven rodičovské zodpovědnosti, znamená to, že soud upravuje možnosti a práva rodiče v kontaktu s dítětem. Nicméně práva rodiče, právo návštěv a kontaktu, (Besuchrecht und Umgangsrecht) zůstávají, pouze „odpočívají“ (ruhen) Tedy: odebrání rodičovské zodpovědnosti je v základu pokaždé dočasné, rodič zůstává rodičem i nadále, to nemůže žádný soud změnit.

Zajímavý je i rozdíl ústředního pojmu pěstounské péče. V českém prostředí je to *zájem* dítěte, v německém *blaho* dítěte. Das Wohl se dá přeložit tak, že jde o to stav, ve kterém se člověk cítí dobře fyzicky i psychicky. Proti tomu český *zájem* je poněkud chladný a může být chápán ideologicky. Kdo totiž určuje zájem? Pokud okolí stanovuje zájem, pak to může být dokonce proti vůli dotyčného. Blaho je přímo spjaté s jedincem naproti tomu pokud jde o zájem, stojí mezi námi a dítětem racionální úvaha formovaná našimi postoji.

Při práci se zdroji zaujalo rozsáhlé množství metodických materiálů z pera německých úřadů pro mládež a především sedmisetstránkový rozsah příručky z roku 2011, kterou vydalo ministerstvo pro mládež. Za cíl si kladlo sjednotit praxi pěstounské péče v jednotlivých spolkových zemích. Nejedná se však o stručnou metodickou příručku, jak je běžné u MPSV, ale o rozsáhlou analýzu a vysoce detailní rozbor a shrnutí současné praxe i vědeckého výzkumu týkajícího se všech oblastí pěstounské péče.

6 Použitá literatura

[DJI, Deutsches Jugendinstitut a DIJUF]. HEINZ KINDLER .. (HG.). UNTER MITARB. VON: MARION KÜFNER .. Handbuch Pflegekinderhilfe. München: DJI, 2011. ISBN 9783935701662. Dostupné z: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/pkh/DJI_Handbuch_Pflegekinderhilfe.pdf

Rodinné právo: Sociálně-právní ochrana dětí ; Mezinárodněprávní ochrana dítěte ; Registrované partnerství : znění předpisů k .. Ostrava: Sagit, [200-]-. ÚZ. ISBN 9788074881282.

PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210207.

ELIÁŠ, Karel a Marek SVATOŠ. *Občanský zákoník: tučně zvýrazněné změny provedené zákonem č. 460/2016 Sb. : rejstřík : redakční uzávěrka 1.1.2017*. Ostrava: Sagit, 2017. ÚZ. ISBN 9788074882012.

Internetové zdroje:

§ 1666 BGB - Einzelnorm. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1666.html

473/2012 Sb. - o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí - Text předpisu - Portál veřejné správy. [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 31.07.2017]. Dostupné

z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=79177&nr=473~2F2012&rpp=15#local-content>

Fachliches Rahmenkonzept für die Hamburger Pflegekinderhilfe [online]. Copyright ©. Dostupné z: http://www.pflegekinderberlin.de/files/ausf_hrungsvorschriften_ber_hilfe_zur_erziehung_in_vollzeitpflege.pdf

Gesetze im Internet. *Gesetze im Internet* [online]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/>

hamburg.de - Offizielles Stadtportal für die Hansestadt Hamburg [online]. Copyright © [cit. 23.07.2017]. Dostupné

z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4362350/1b98840c32b9c2f87dc3af33636c1cdf/data/rahmenkonzept.pdf>

MPSV.CZ : Formy náhradní rodinné péče. [online]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

Portál veřejné správy. [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/>

Ročenky | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Sozialgesetzbuch (SGB) SGB I bis XII [online]. Dostupné z: <http://www.sozialgesetzbuch-rgb.de/sgbviii/33.html>

Staat & Gesellschaft - Bevölkerung - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerung.html>

Staat & Gesellschaft - Kinder- & Jugendhilfe - Kinder- und Jugendhilfe - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/HilfenErziehungAusElternhaus>

Stadt Sankt Augustin: Rahmenkonzeption der Vollzeitpflege [online]. Sankt Augustin: Jugendamt, 2012 [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: http://www.sankt-augustin.de/imperia/md/content/cms123/familie_bildung_soziales/rahmenkonzeption_vollzeitpflege.pdf

Seznam tabulek:

Tabulka číslo 1	Počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 – 2015
Tabulka číslo 2	Příspěvky na péči a vybavení v Karlsruhe
Tabulka číslo 3	Příspěvky na péči a na vybavení v Koblenz
Tabulka číslo 4	Příspěvky na péči a vybavení v Konstanz
Tabulka číslo 5	Příspěvek na krátkodobou péči v Hamburku
Tabulka číslo 6	Počty dětí v pěstounské péči v letech 2005 až 2015
Tabulka číslo 7	Porovnání počtů dětí v pěstounské péči.
Tabulka číslo 8	Porovnání počtů dětí v pěstounské péči v poměru k počtu obyvatel